

Samenwerking tussen bosbouw, natuur, milieu en 'handel' hoeft geen illusie te zijn

Teakwood en Julio Cesar Centeno

Een reactie op Julio Centeno

In het artikel "Handelaren in illusies" geeft de heer Centeno zijn mening over de "teak-controverse" die in Nederland woedt. Alvorens in te gaan op diverse naar voren gebrachte technische en financiële kritiekpunten, is het raadzaam om eerst iets te zeggen over de context van deze controverse. Centeno is namelijk zélf grotendeels verantwoordelijk voor het aanwakkeren van het controverse-vuur.

Om te begrijpen wat er is gebeurd, volgt hier eerst een stukje geschiedenis.

Samenwerking Wereld Natuur Fonds en Flor y Fauna

Na ruim een jaar praten en verkennen, zijn eind 1992 afspraken gemaakt tussen Flor y Fauna (FyF) en het Nederlandse Wereld Natuur Fonds (WNF) over samenwerking. FyF is een Costaricaanse onderneming van Nederlandse eigenaren, sinds 1989 actief met de aanleg van teakplantages.

FyF was ervan op de hoogte dat het WNF begin jaren negentig een proactief beleid had geformuleerd voor de bescherming van de resterende natuurlijke tropische bossen. Onderdeel hiervan was het bevorderen van voorbeeld-projecten, inclusief goede plantages, dit om te zorgen voor voldoende aanbod van duurzaam geteeld hout.

Het WNF hoopte door de samenwerking met FyF aan te tonen dat commerciële duurzame productie van tropisch hardhout mogelijk is. Onderdeel van de afspraken was bovendien dat vijf procent van de opbrengsten via het WNF ter beschikking zou worden gesteld aan bos- en natuurbeschermingsprojecten in de regio. Inmiddels is ruim 1 miljoen gulden aan dit soort projecten in Costa Rica besteed.

Niettemin ging het WNF niet over één nacht ijs. Een onafhankelijke Amerikaanse consultant kreeg vooraf opdracht om de plantage op elementaire uitgangspunten te beoordelen. Zijn oordeel was positief.

Een tweede voorwaarde voor eventuele samenwerking was een jaarlijkse controle op de plantage; het WNF wilde de zekerheid dat FyF ecologisch en sociaal verantwoord zou werken. Om dat te bewerkstelligen werd een onafhankelijk Amerikaans instituut gezocht dat een dergelijke controle jaarlijks zou kunnen uitvoeren.

Op advies van het WNF nam FyF contact op met Julio Centeno. Hij was betrokken bij de internationale bossen-werkgroep van het World Wide Fund for Nature (WWF) en was tevens lid van de Raad van Advies van de Rainforest Alliance (RFA). Mede op advies van Centeno is toen het contact tot stand gekomen met Richard Donovan, de directeur van het Smart Wood programma van de RFA. Doelstelling was certificering van FyF.

Al in een vroeg stadium was

Centeno dus bij e.e.a. betrokken. In eerste instantie had hij weliswaar enige scepsis, naar verluidt met name gezien de twijfel die bij hem bestond over de geschiktheid van commerciële ondernemingen (vaak met een korte termijn visie) voor het opzetten van duurzame plantages.

Na uitgebreid door het WNF over FyF en OHRA te zijn geïnformeerd, nam hij echter een meer positieve houding aan. In de toen nog goede verstandhouding gaf het WNF hem - op zijn verzoek - begin 1993 een (betaalde) opdracht om de plantage nogmaals aan een kritisch onderzoek te onderwerpen. Dit vond in de zomer van dat jaar plaats. Na een dag optrekken met de familie Huizinga (eigenaren van FyF) feliciteerde hij hen met deze naar zijn zeggen prachtige plantage. Toen hij direct daarna echter kennis nam van het beleggingsproduct dat OHRA inmiddels op de Nederlandse markt had geïntroduceerd (de Teakwood Rendementpolis) heeft er blijkbaar een omslag bij hem plaatsgevonden.

De Teakwood Rendementpolis

Hoe zit het OHRA product in elkaar? De belegger stort een eerste premie van zo'n f 5.500, en 19 jaarlijkse vervolgpremies van f 550. Van de eerste premie wordt een bedrag van ca. f 4.500 geïnvesteerd in de plantage, het restant wordt voor een groot deel belegd in staatsobligaties. Ook de vervolgpremies worden grotendeels belegd in staatsobligaties. Na 20 jaar krijgt

de polishouder zodoende een gegarandeerde uitkering van zo'n f 17.500 (dus iets meer dan de totale inleg), plus de opbrengsten van de investering in de plantage.

Deze door OHRA gekozen constructie heeft twee grote voordelen. Ten eerste wordt het risico voor de belegger uiterst beperkt. Hij moet investeren in een voor hem vreemd object (bomen), in een ver land in Centraal-Amerika, en 20 jaar geduld hebben. De meeste beleggers vinden zo iets tamelijk risicovol; maar met een garantie dat in ieder geval de inleg altijd wordt terugbetaald, wordt het risico van deze belegging aanvaardbaar. Het tweede voordeel is dat met deze constructie de belegger de uitkering geheel belastingvrij kan ontvangen.

Het Centeno-Rapport

Centeno leverde ruim een maand na zijn bezoek aan de plantage zijn concept rapportage in. Over de bosbouwkundige stand van zaken werd in feite met geen woord gerept, over alle financiële aspecten des te meer.

Uit zijn rapport bleek jammer genoeg overduidelijk dat hij de verschillende aspecten van het OHRA-beleggingsproduct in het geheel niet had begrepen. Hij telde de premies voor levensverzekering (dat zijn dus met name de vervolgpremies, bestemd voor de obligaties) op bij de investering in de plantage. Op basis daarvan concludeerde hij dat er een ridicul hoog bedrag per hectare werd geïnvesteerd (65.000 dollar per hectare) en dat FyF zich daaraan blijkbaar excessief verrijkte.

Ook had hij de geld-terug-garantie niet begrepen (OHRA betaalt altijd de betaalde premies terug, onafhankelijk van de opbrengsten van de bomen). Centeno ging ervan uit dat de geld-terug-

garantie alleen gold in geval van overlijden van de polishouder binnen de periode van 20 jaar. Dus concludeerde hij dat ook OHRA zich excessief verrijkte, en wel via een grote sterftewinst (zo'n 85 miljoen dollar!).

Het WNF, en indirect FyF, heeft menige brief met Centeno over deze misverstanden gewisseld. Dat Centeno in eerste instantie bepaalde zaken verkeerd heeft begrepen, valt hem misschien niet aan te rekenen. Er is immers sprake van een specifiek Nederlands verzekeringsproduct dat voor een buitenlandse deskundige mogelijk moeilijk te doorgronden is. Maar dat Centeno, daarop gewezen in uitgebreide correspondentie met het WNF, volhard heeft in zijn verkeerde opvattingen, valt hem wel degelijk aan te rekenen.

In die tijd (begin 1994) was het ook voor het WNF duidelijk dat Centeno zich buiten zijn primaire opdracht had begeven en bovendien de nodige fouten had gemaakt. Om die redenen hebben zij daarom zijn rapport te leurgesteld ter zijde gelegd.

Het is toen lange tijd redelijk stil geweest rondom Centeno. Wel stelden FyF en OHRA vast dat er bij een aantal instanties plotse-ling kopieën van zijn (concept) rapport opdoken.

De 'Teak-controverse'

In november 1995 heeft NOVA in een tv-uitzending zijn rapport openbaar gemaakt en in diezelfde uitzending heeft Centeno daar publiekelijk toelichting op gegeven. Dat hij hierbij de vertrouwelijkheid jegens zijn opdrachtgever (het WNF) schond, bleek hem in het geheel niet te deren. Dit tot groot ongenoegen van het WNF. Ook week de tekst van het rapport dat toen in roulatie kwam af

van het oorspronkelijke rapport uit december 1993. Centeno had inmiddels een extra aanbeveling toegevoegd, namelijk de openbaarmaking van zijn rapport...

De teakcontroverse kwam nu pas echt op gang, niet in de laatste plaats door de acties van Centeno zelf. Al die zich aan de zijde van FyF schaarden kregen van hem een veeg uit de pan: het WNF, dat hij via een brief aan Prins Bernhard in een kwaad daglicht stelde. De RFA, die volgens hem hun controle op FyF slecht hadden uitgevoerd. FyF was sinds april 1995 door de RFA gecertificeerd tot 'well-managed'-plantage en dat was hem een doorn in het oog. Via een polemiek op Internet werd dus ook de RFA onder vuur genomen, zodat zelfs de accreditering van de RFA door de Forest Stewardship Council ter discussie kwam te staan. Later werd ook de Forest Stewardship Council zelf op de korrel genomen, omdat ze de RFA uiteindelijk toch accrediteerden (voor certificering van natuurlijk bos).

Het moet hem worden nagegeven: hij is erin geslaagd om als een succesvol intrigant de 'serious controversy' steeds opnieuw te voeden. Met persberichten naar het ANP over fraude door OHRA, brieven naar Prins Bernhard én minister Pronk. En via bondgenoten in Nederland - zelfs via kamervragen.

Eén van de genoemde bondgenoten is de heer van Weezen-donk, een ex-adviseur van FyF. Hij claimt, na zijn ontslag eind 1992, miljoenen guldens schade. Hierover voert hij sinds 1993 diverse procedures tegen FyF. In de publiciteit presenteert hij zich als een financieel deskundige die opkomt voor de kleine belegger - zonder melding te maken van zijn claims op FyF. Zo werd hem, samen met Centeno, in NOVA uit-

gebreed de gelegenheid geboden zijn negatieve opvattingen te ventileren.

Centeno is er uitstekend in geslaagd om zijn imago als bosbouwprofessor uit te buiten. De pers had weinig belangstelling voor de finesses van zijn rapport. De conclusies waren sappig ('mogelijke fraude door OHRA') en daar ging het blijkbaar om.

Onderzoek door KPMG Accountants en het Tropical Science Center

Door al deze negatieve publiciteit was OHRA gedwongen om begin 1996 het rapport van Centeno aan een onafhankelijk onderzoek te laten onderwerpen. De resultaten hiervan, gepresenteerd door KPMG Accountants, waren vernietigend voor Centeno. Volgens KPMG was de Teakwood Rendementpolis van OHRA een marktconform product; daarnaast werd geconcludeerd dat de voornaamste conclusies van Centeno over de verschillende financiële aspecten volstrekt onjuist waren.

Overigens was dit niet het enige onderzoek dat de conclusies van zijn rapport onderuit haalde. Ook de stand van zaken, en met name de groei, op de plantage werd door een tweede onafhankelijk onderzoeksinstituut beoordeeld.

Het gerenommeerde Tropical Science Center uit Costa Rica concludeerde op dit punt dat de gemiddelde groei op de plantage hoger is dan ooit eerder in wetenschappelijke literatuur is vastgelegd; en dat de geprognostiseerde opbrengsten tot nu toe in overeenstemming zijn met de groei.

Maar ook nadien heeft Centeno op geen enkele manier enige terughoudendheid betracht. Integendeel. Spreekbeurten, persbe-

richten, interviews, een tweede NOVA-uitzending, een aanhoudende stroom van internet-artikelen het houdt niet op.

De zaak wordt ondertussen, ook cijfermatig, stevig opgeblazen. In de aanhef van zijn artikel in dit blad vermeldt Centeno bijvoorbeeld teak-verkopen van \$500 miljoen in Nederland. Verderop schrijft hij dat er voor \$200 miljoen door Nederlandse beleggers in teakplantages is geïnvesteerd. Nu heeft OHRA via Flor y Fauna *in totaal* zo'n 50 miljoen gulden geïnvesteerd. Het lijkt uiterst onwaarschijnlijk dat andere aanbieders, voor het merendeel plantages die belangrijk kleiner zijn dan Flor y Fauna, voor deze ontbrekende 300-750 miljoen gulden aan investeringen goed zouden zijn.

Milieu en beleggen

Als wij verschillende reacties uit de milieu- en bosbouwhoek objectief proberen te bekijken, valt ons vooral de toon van de kritiek op. Sommige bosbouwers (en ook milieudeskundigen) vinden goede rendementen op bosbouw schijnbaar een illusie. Zo lezen wij in de Telegraaf van 29 december 1995 dat volgens professor Oldeman, toch niet de eerste de beste, rendementen van 4 of 6% op een bosbouwinvestering het hoogst haalbare zouden zijn. En daar moet men dan nog 20 of 30 jaar op wachten. Op die manier worden investeringen in de bosbouw natuurlijk wel ontmoedigd.

Wij vragen ons af of alle ophef niet mede voortvloeit aan het gebrek aan inzicht in beleggingsproducten in het algemeen. OHRA (evenals de meeste andere verzekeraars in Nederland) heeft meerdere beleggingsproducten, waarbij wordt belegd in Nederlandse en/of buitenlandse

aandelen, obligaties, onroerend goed, buitenlandse valuta's e.d. In al deze gevallen is er sprake van onzekerheid over toekomstige beleggingsopbrengsten. Het enige bijzondere van de Teakwood Rendementpolis is het in Nederland ongebruikelijke beleggingsobject. In een land als Amerika is investeren in bosbouw een heel normaal gegeven.

Naar onze mening zijn er - afgezien van de persoonlijke controverse - twee hoofdoorzaken waardoor onze belegging in bomen steeds weer onder een microscoop worden gelegd.

In de eerste plaats omdat Nederland geen recente beleggingstraditie heeft wat betreft bosbouw. In de tweede plaats omdat natuur en milieu door velen nog zodanig worden gekoesterd dat zakelijke bemoeienis wordt afgekeurd als ongewenst winstbejag. Daardoor worden acties als die van Centeno c.s. ook bepaald door emotie.

Wat schrijft de heer Centeno bijvoorbeeld? Volgens hem zijn beleggers niet in staat het realisme van de prognoses te beoordelen. En: dat dit soort zaken gebeuren, komt door het opvallende 'hands-off' gedrag van de Nederlandse overheid.

In de eerste plaats gaat hij hierbij, volstrekt onterecht, geheel voorbij aan het gezond verstand en de emancipatie van Nederlandse beleggers. In de tweede plaats zijn er heel wat instellingen en organisaties in Nederland die zich met formele en informele vormen van toezicht bezighouden. De Nederlandsche Bank, de Verzekeringskamer, de Effectenbeurs, de Vereniging van Effectenbezitters, de Consumentenbond etc. etc.

Wat de heer Centeno niet beseft is dat aan alle beleggingen onzekerheden kleven. Een belegger weet dat hij risico's neemt en dat

daar (in het gunstige geval) een goed rendement tegenover staat. Maar risico's zijn vaak moeilijk in te schatten, dus wat doet een doorsnee belegger: hij spreidt zijn risico's door te beleggen op diverse markten, met verschillende looptijden, zodat de rendementen niet van één uitkomst afhankelijk zijn. Of, zoals in het geval van de Teakwood Rendementpolis van OHRA: hij koopt een spaar-verzekeringsproduct, waarbij het speculatieve element van de belegging (te weten bomen, in een ver vreemd land, met de opbrengsten over 20 jaar) wordt afgedekt door een geld-terug-garantie. Het netto-renteverschil op de belegging is niet groot, zodat de teak-belegging op deze manier een laag-risico belegging is geworden. De 'argeloze' belegger is er dus niet zo slecht aan toe.

Nog een voorbeeld ter illustratie van wat wij zien als gebrek aan realiteitszin van Centeno. In zijn rapport waarin hij de geld-terug-garantie van OHRA bagatelliseert, stelt hij daar tegenover dat het aan te bevelen zou zijn als OHRA op de Teakwood investering een netto-rendement van 7% zou garanderen. Alsof Koninklijke Olie zijn aandeelhouders een dergelijk dividendrendement over 20 jaar zou kunnen (en willen) beloven.

In onze ogen is de kritiek van Centeno dat OHRA de argeloze belegger om de tuin leidt, terwijl alle toezichthoudende instanties falen, een volledige onterechte, die in geen enkel opzicht strookt met de werkelijkheid. Volgens Centeno is het beleggen in hardhout thans een modegril, waar vooral handelaren in illusies van profiteren. Hopelijk heeft hij in vele opzichten ongelijk. Liever vertrouwen wij in dit geval op de mening van teakdeskundige

Raymond Keogh (brief aan Flor y Fauna, 20 augustus 1992): "For too long, hardwood plantations have been neglected: only now is their true value being recognised. The price of this neglect is that few foresters have experience in managing them, little research has been devoted to them and only limited investment has been made in establishing them. They are, in other words, in short supply and this is sure to drive up the price of the raw material IN REAL TERMS in the future so those who have had the foresight to plant now and get in early will reap the benefits first."

Duurzame productie nog voor het jaar 2000?

In Nederland is de discussie over het gebruik van tropisch hout al heel wat jaren aan de gang. Als één van de eersten kwam de overheid hier met een beleidsplan om de ongebreidelde kap van het tropisch regenwoud tegen te gaan. In het Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud (1991) werden diverse voorstellen gedaan om het tij te keren. Dit leidde o.a. in 1993 tot het convenant tropisch hout, waarbij met name het WNF een belangrijke rol heeft gespeeld. Inmiddels weten we dat het niet gelukt is om op korte termijn tot een nationaal keurmerk te komen, maar dat doet echter niets af aan de goede voornemens.

Het valt echter op hoe negatief Centeno over deze Nederlandse initiatieven oordeelt. Volgens hem is er sprake van 'peculiar dimensions', 'discriminatory measures' en een 'unrealistic proposal'. Uiteraard mag iedereen kritiek hebben op het Nederlandse standpunt, maar die zou je toch eerder verwachten van de grote hardhoutproductielanden of de houthandel.

Van een 'bosbouwprofessor' zou

men niet verwachten dat hij ambitieuze plannen over bescherming van bossen slechts cynisch bejegt, en zelfs afbreekt.

De groeicijfers

De discussie over de groeicijfers van de OHRA-plantages is voor buitenstaanders waarschijnlijk nauwelijks meer te volgen. Hieronder een korte weergave van de 'ontwikkeling' in de groeicijfers, waarbij wij ons beperken tot de periode na begin 1993, toen OHRA de samenwerking met FyF is aangegaan.

In dat jaar plantte FyF TEAKWOOD VI aan en had FyF een eigen verkoopbrochure gemaakt. Toen OHRA besloot om met FyF samen te werken, is deze FyF-brochure over Teakwood VI aangepast naar aanleiding van de samenwerking. In deze brochure wordt een bandbreedte genoemd van een gemiddelde jaarlijkse diametergroei van 1,5 cm tot 2,2 cm per jaar. Dit kwam neer op een totaalproductie bij een rotatie van 20 jaar van 450 m³ tot 960 m³.

Medio 1993 heeft OHRA haar eigen brochures gemaakt. Daarin is de diametergroei ongewijzigd gebleven (1,5-2,2 cm), maar voor de berekening van de rendementen is uitgegaan van een totale productie van 400-850 m³. Dit is, kort samengevat, de geschiedenis van de productiecijfers.

Wanneer we nu de aanklacht van Centeno in dit blad tegen het licht houden, wordt direct een aantal pertinente onjuistheden en onwaarheden zichtbaar.

(1) Er is geen sprake van een gezamenlijke brochure van FyF en het WNF, zoals Centeno het wil doen voorkomen. Als het WNF zijn naam en logo verbindt aan het Panda-broodje, is het WNF daardoor toch geen bakker of

verkoper van brood geworden?
(2) In de FyF brochure van 1993 is geen sprake van een bandbreedte tussen 933 m³ en 1130 m³, zoals Centeno schrijft. Waar komen deze dan vandaan? Door Centeno worden alleen de scenario's met een groei van 2 cm tot 2,2 cm (790-960m³) genoemd. Het scenario van 1,5 cm per jaar (450m³) wordt door hem bewust 'vergeten'. Bewust, omdat hij hier al vanaf het allereerste begin door het WNF schriftelijk op is gewezen.

(3) De cijfermanipulatie van Centeno is daarmee nog niet ten einde. De selectieve en dus onvolledige bandbreedte van 790-960 m³ wordt ook nog eens met 15% opgeblazen. Centeno doet dit, omdat hij weet dat FyF, WNF en OHRA ieder 5% van de totaalopbrengst krijgen. Alleen: deze 3 x 5% was in de gepresenteerde cijfers al verdisconteerd en van de vermelde geldopbrengsten afgetrokken, niet van de productiecijfers. Dat is de normale manier om inhoudingen te presenteren. Door de manier waarop Centeno de cijfers op eigen houtje interpreteert, is sprake van misleiding en manipulatie.

(4) Er is geen sprake van dat OHRA de productiecijfers na de NOVA-uitzending van november 1995 'considerably modified'. De eerste en enige aanpassing vond plaats in 1993, van 450-960 m³ (de FyF brochure) naar 400-850 m³ (de OHRA-brochures). Er is dus ook geen sprake van een halvering van productiecijfers of zoiets als 'new expected yields', zoals Centeno schrijft.

(5) Figuur 2 uit zijn artikel bevat meerdere fouten.

In het LNV rapport van december 1993 komt geen enkel productiecijfer voor. Overigens is het potserlijk dat dit rapport door Centeno wordt gebruikt om de 'medeplichtigheid' van het Ministerie van LNV aan te tonen.

Bovendien zijn de cijfers die Centeno opvoert uit de brochures Teakwood I t/m V, voor zover ze niet incorrect zijn (zie (3) hierboven), Flor y Fauna productiecijfers. Deze kan men dus niet presenteren als 'production claims by Flor y Fauna and OHRA'.

OHRA is met name door Centeno c.s. aangevallen op het hoogste deel van de door ons gehanteerde bandbreedte van opbrengsten. Hij baseert zich daarbij op de tot nu toe in de literatuur bekende opbrengstcijfers. Daarbij gaat hij echter voorbij aan de innovatieve aanpak en het intensieve management op de plantage door FyF.

Het beheer op de Teakwoodplantages is absoluut verschillend van plantages oude stijl, zoals bijvoorbeeld in Indonesië begin deze eeuw. Om enkele voorbeelden te noemen: er vindt intensieve - jaarlijkse - bemesting plaats, naplant van alle mortaliteit, de boom wordt in de eerste jaren vrij van onkruid en gras gehouden, de bomen worden opgesnoeid, e.d. Verder is sprake van uitstekend uitgangsmateriaal en relatief goede klimatologische omstandigheden.

De invloed van al deze zaken op de groei lijkt zeer positief en vertaalt zich naar een buitengewone snelle jeugdgroei. Deze jeugdgroei is hoger dan de jeugdgroei zoals die blijkt uit bijvoorbeeld de tabellen van Miller.

Volgens onze criticasters is deze snelle jeugdgroei normaal, maar vlakt die snel af. Door het intensieve management, met name de jaarlijkse bemesting, is het streven van Flor y Fauna om deze afvlakking - die uiteraard zal optreden - uit te stellen.

Op basis daarvan vinden wij onze hogere opbrengstverwachtingen dan ook gerechtvaardigd.

Wij zijn ons ervan bewust dat verwachtingen nog geen resultaten zijn.

Er is echter sprake van een bandbreedte met een benedengrens, die - met in achtname van de risico's - volgens FyF gemakkelijk haalbaar is. Indien te zijner tijd blijkt dat de hoge groei eerder afvlakt dan verwacht, dan kan dat een moment zijn om de groeiprognoses bij te stellen.

Het feit dat OHRA werkt met een bandbreedte van opbrengsten is in de ogen van Centeno verdacht. Het duidt op een gebrek aan realisme.

OHRA is van mening dat een bandbreedte juist een goede manier is om de mogelijke variatie in de rendementen te presenteren. De OHRA plantages, Teakwood VI, VII en VIII zijn aangelegd in 1993, 1994 en 1995.

De OHRA plantages bestrijken in totaal een terrein van ruim 1.500 hectare. In een terrein van deze omvang is echter ook sprake van meerdere bodemtypes, en zal naar verwachting ook variatie in de groei optreden. Om deze reden, maar ook omdat bij beleggen over zo'n lange periode altijd sprake zal zijn van fluctuaties, lijkt het hanteren van een bandbreedte juist verstandig.

Zoals al eerder gezegd, blijkt de groei op de Teakwood VI-plantage van OHRA gemiddeld beter dan de hoogste groeiklasse van Miller. Voor TEAKWOOD VII en VIII verwachten wij eenzelfde goede groei.

Natuurlijk is het logisch dat de bosbouw-wetenschappers pas overtuigd zullen worden na herhaaldelijk bewijs, over een lange periode.

Voor een onderneming zoals Flor y Fauna is juist het verleggen van de bestaande grenzen dé uitdaging en motivatie om het Teakwood-project optimaal te beheren.

Daarbij vindt zij steun bij de opvatting van Brian Jones, hoofd van de afdeling Bosbouw van Shell. Hij zegt over de grenzen van productiviteitsverhogingen: "Dat is moeilijk te zeggen, maar kijk naar de enorme opbrengstvermeerdering die is bereikt in de landbouw; onder invloed van tal van factoren is de opbrengst per hectare sterkt verhoogd. Vergelijken met deze Groene Revolutie verkeren we met de bosbouw nog in de Middeleeuwen." (Shellvenster, september/oktober 1989). Opvallend is dat Centeno in al zijn publieke uitingen nog nooit iets heeft vermeld over de bosbouwkundige kwaliteiten van de plantage. Waarom niet, want daar gaat het toch om? Bij een slecht aangelegde en beheerde plantage kunnen zelfs de laagste opbrengstprognoses nog te hoog zijn. Slechts éénmaal hebben wij Centeno in dit opzicht op een mening kunnen betrappen, en wel in een boodschap aan Richard Donovan: "I acknowledged to Mr Huizinga what I considered to be a job well done regarding general silvicultural and technical aspects of the plantation." (3 februari 1996). Dat staat dan tenminste vast.

Prijzen

De discussie over de prijsstelling is gelukkig minder gecompliceerd, maar daarom niet minder fel. Welke punten zijn daarbij aan de orde?

Voortdurend wordt er onduidelijkheid gecreëerd over het al dan niet verwerken van het hout. Reeds bij de totstandkoming van de samenwerking tussen FyF en het WNF stond vast dat het tot verwerking van het hout zou komen. Ook voor OHRA was dat uitgangspunt. Dit uiteraard met het doel de opbrengst voor de belegger te maximaliseren. Inmiddels heeft FyF een comple-

te timmerfabriek gebouwd waarin zelfs stammetjes tot 5 cm diameter gedraaid kunnen worden. Op deze manier kunnen de dunste delen van de stam gebruikt worden, bijvoorbeeld als tafelpoot of kaarsenstandaard. Het is de intentie om ál het hout van de plantage te gebruiken, zodat in economisch opzicht daar optimaal geprofiteerd van kan worden. Ook al het spinthout, dat door FyF gebruikt wordt voor de productie van stoeltjes (niet voor buitengebruik).

In mei 1996 heeft de RFA een onafhankelijke wetenschapper onderzoek laten doen naar de te verwachte rendementen van de OHRA-beleggers.

Hij beoordeelde de voorlopige opbrengstprognoses, verwerkingscapaciteit, kosten van verwerking, productmix en prijsstelling van de diverse producten. Ook al beoordeel je zo'n complex aan factoren, er blijft natuurlijk altijd onzekerheid, zeker wanneer het project nog zo lang te gaan heeft. Met in achtnaam van deze onzekerheden, berekende hij een rendement van de OHRA-projecten, variërend van 13% tot 22%. Zijn onderzoek bevestigt dus de door OHRA gehanteerde bandbreedte van rendementen, die varieert van 11% tot 23%.

Het groene keurmerk

Certificering is voor velen een begrip wat nadere invulling behoeft. Er zijn nog vele ontwikkelingen op dit gebied te verwachten. De 'strijd' om het keurmerk is in volle gang: ISO 14000, het keurmerk van de Forest Stewardship Council (FSC), het keurmerk van de Stichting Keurhout, Eko-keur van SKAL etc. etc.

Door zich te laten certificeren door de RFA heeft FyF zich in principe onderworpen aan de algemene richtlijnen van de FSC. Hoewel de plantage richtlijn van

de FSC pas sinds kort formeel is vastgesteld, waren de eigen richtlijnen van de RFA ten aanzien van het plantagebeheer ook al zeer strikt.

De controles van de RFA, nu drie keer uitgevoerd, hebben zonder meer een direct, positief effect gehad op het beheer. Als voorbeelden noemen wij het afnemend gebruik van herbiciden, aanplant van inheemse boomsoorten naast teak, aanpassingen van het dunningsregime, inventarisatie van het beschermde natuurlijk bos op de plantage, aanleggen van groene corridors tussen deze natuurgebieden, het aanstellen van een Costaricaanse bosbouwer e.d.

FyF heeft haar beheer op een aantal punten moeten aanpassen om gecertificeerd te worden; de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat dit niet altijd gemakkelijk was. Per saldo zijn FyF en OHRA echter van mening dat het krijgen van het certificaat 'well-managed plantation' grote voordelen heeft. Met name om in de toekomst de producten van de Teakwood plantage als erkende groene producten te kunnen vermarkten.

Een les voor de toekomst

OHRA heeft zich van meet af aan tot het Teakwood project aange trokken gevoeld door de unieke combinatie, in internationaal verband, tussen bosbouwers, beleggers en natuurbeschermingsorganisaties. Dit in het besef dat ook de betrokken overheden, in Costa Rica en Nederland, dergelijke initiatieven met kracht ondersteunen.

OHRA is van mening dat voor Teakwood, maar ook voor de nog vele andere in verschillende landen op te zetten projecten, dergelijke in meerdere opzichten grensoverschrijdende vormen van samenwerking nodig zijn.

Dus waar instellingen uit de particuliere sector samenwerken met NGO's zoals het WNF en vertegenwoordigers van overheid en wetenschap. Op deze manier moet het mogelijk zijn een balans te vinden tussen commerciële belangen (winstoogmerk) en bredere, maatschappelijke belangen (sociaal en ecologisch verantwoord werken).

In een dergelijke samenwerking vervult ook de wetenschap een onontbeerlijke rol. FyF heeft een aantal pogingen ondernomen om een dergelijke samenwerking van de grond te krijgen. Zowel met Larenstein als de Landbouw Universiteit Wageningen zijn ge-

sprekken gevoerd om tot gemeenschappelijke activiteiten te komen. Helaas heeft dat geen, of in ieder geval onvoldoende resultaat gehad.

Toch hopen wij dat zo'n samenwerking op korte termijn gestalte kan krijgen. Alle belangen (natuur en milieu, economie, ontwikkelingssamenwerking, wetenschap, beleggen) kunnen hier ruim van profiteren. OHRA is bereid om hier ook een duidelijke bijdrage aan te leveren.

Het Teakwood-project heeft een groot aantal positieve aspecten. In de eerste plaats als voorbeeldproject. Daarnaast vanwege de positieve effecten in Costa Rica,

zowel in economisch als sociaal opzicht. De beleggers zullen wat langer moeten wachten maar ook zij zullen te zijner tijd zeker aan hun trekken komen. Zoals onze voorzitter van de Raad van Bestuur recentelijk in de Volkskrant schreef: "Voor de belegger telt, naast het groene karakter, uiteindelijk het behaalde rendement. Alle deskundigen zijn het erover eens dat teak een zeer kansrijke belegging is. Het is daarom onzinnig om OHRA te beschuldigen van een handel in illusie. Wij zijn ervan overtuigd dat op termijn zal blijken dat er sprake is van een waardevol project met een hoog rendement."